

Melanija Belaj: *Vino, rakija, a može i limončelo: Etnografija obiteljske proizvodnje i konzumacije alkoholnih pića.* Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2018, 209 str.

Avtorica dr. Melanija Belaj, znanstvena sodelavka na Inštitutu za etnologijo in folkloristiko v Zagrebu, je leta 2018 objavila odmevno knjigo, za katero je leta 2019 dobila nagrado Hrvaškega etnološkega društva Milovan Gavazzi v kategoriji znanstvenih del. V knjigi je nadgradila spoznanja iz doktorske disertacije *Etnološki i kulturnoantropološki pristup kulturi obiteljske proizvodnje i uživanja alkohola* (2010).

292

Delo obravnava proizvodnjo in uživanje alkoholnih pijač v specifičnem družinskem kontekstu. Alkohol ima vpliv na posebne oblike družabnosti, hkrati pa gradi tudi osebno, družinsko, lokalno, regionalno in nacionalno identiteto. Avtorica je v delu preusmerila pozornost od vprašanj zlorabe alkohola k upoštevanju značilnosti proizvodnje in uživanja alkohola, pri čemer je izhajala iz lastne izkušnje in spominov iz otroštva, saj je tudi sama sodelovala pri proizvodnji alkohola v bližini Zagreba. Tako sta med glavnimi sogovorniki v knjigi njena babica in dedek, rojena leta 1930 in 1929.

Belajeva ugotavlja, da je etnološki in kulturno-antropološki interes za raziskovanje alkoholnih pijač prišel iz ZDA, alkoholne študije pa so bile sprva funkcionalistične. S tem so se odmaknile od raziskovanja izključno medicinskih in socioloških vplivov alkohola, v katerih je prevladoval interes za deviantno, in umestile raziskovanje alkoholnih pijač v kulturni kontekst. Kulturni kontekst je poudarjen tudi v strukturalističnih raziskavah, simbolna perspektiva pa je odprla pot raziskovanju kulture pitja na splošno. V devetdesetih letih 20. stoletja se je tem dimenzijam pridružila še spolna dimenzija alkohola. Tudi na Hrvaškem so etnološke in kulturno-antropološke raziskave sledile ritmu mednarodnih analitičnih dosegov in različnim pristopom ter segajo od zbiranja podatkov o tradicijski podeželski prehrani in pijači konec 19. stoletja, kulturnozgodovinskih raziskav porekla posameznih kulturnih elementov, raziskovanja regionalnih posebnosti do sodobnih kulturno-antropoloških pristopov, ki kulturo prehrane zajemajo v celovitosti družbenih kontekstov.

Knjiga je razdeljena na šest poglavij, ki so še dalje razčlenjena na podpoglavja: *Raziskovanje alkoholnih pijač*, *Simbolni potencial alkoholnih pijač*, *Metodologija in raziskovalni položaj*, *Ustvarjanje kraja: vinograd, klet, počitniška hišica*, *Družina, ženske, alkoholne pijače* in *Ženske, družina in proizvodnja za komercialne namene*. Avtorica je namenila posebno pozornost vprašanjem spola, npr. vlogi žensk pri preživetju družinske tradicije vinogradništva, pri proizvodnji alkoholnih pijač na splošno in potrošniških praksah na zasebnem in javnem področju, stereotipih o pitju skozi primere tako imenovanih moških in ženskih pijač, priložnostih za pitje moških in žensk, in razlogom, zakaj in na kakšen način je mogoče razmišljati o praksah družinske proizvodnje in konzumacije alkoholnih pijač kot kulturi družinske proizvodnje.

Alkoholne pijače in tudi hrana so povezane s spominom na rodni kraj. Avtorica je ugotovila, da ima večina sogovornikov najraje pijače iz rodnega kraja in pijače, na katere jih vežejo določeni spomini. Konzumacija pijač je povezana na več ravneh – fizični, psihični, kulturni, intimni. Pijača je tako pomemben del družinske, lokale, regionalne in nacionalne identitete.

Knjiga prispeva k afirmaciji raziskovalnega področja kulture hrane in pijače v hrvaški etnologiji, hkrati pa odpira prostor za razumevanje vloge raziskovalcev v etnološko-kulturno-antropoloških raziskavah. Vpogled v prakse pridelave in uživanja alkoholnih pijač v družini in razmislek o njihovem zasebnem in javnem diskurzu prispeva k razumevanju vinogradništva, pri gradnji identitete določene družine in širše lokalne skupnosti. Poleg tega je avtorica v knjigi opozorila na pomembno vlogo žensk pri proizvodnji alkohola, katerih pomen je večji, kot jim družba priznava.

Mojca Ramšak